

Novo lice grafike

Novo lice grafike

Godine 1968. Pero Kvrđić i Mia Oremović započeli su s izvođenjem kazališne predstave „Stilske vježbe“, da bi dvije godine kasnije Mijinu ulogu u toj predstavi produzela glumica Lela Margitić. Dakle, od tada pa sve do danas ta se predstava u istoj glumačkoj postavi izvodi gotovo pola stoljeća, te je tako ušla i u Guinnessovu knjigu rekorda. Bilo kako bilo ova predstava je dobrano zauzela svoj dio prostora u našoj, kako bi se reklo, kolektivnoj svijesti. Pisca ovog teksta kao djelića tog kolektiviteta kod te predstave je oduvijek zanimalo ovo: odnos glumaca prema svakoj pojedinoj izvedbi te predstave. Budući da je stvarnost konkretna, to je isto morala biti i svaka njihova izvedba, odnosno to će biti i dalje. Scenarij (koncept) je odavno napisan, ili možda bolje reći: „Matrica je odavno pripremljena!“ Kad će se ista izlizati i postati neupotrebljiva, ne znamo.

Grafička scena osječkog HDLU-a kako to i priliči pluralističkom svijetu u kojem živimo je raznolika; neki u svom radu koriste tradicionalne grafičke postupke, a neki pokušavaju eksperimentirati s nekim novim mogućnostima grafike. Svima je poznato da postoji mnoštvo grafičkih tehnika, što tradicionalnih, što suvremenih. Mogli bi se našaliti i reći - kao što kažu kako nitko u Vatikanu točno ne zna koliko ima redova časnih sestara, tako vjerojatno nitko točno ne zna koliko ima grafičkih tehnika. Ipak, ono što nas na ovoj izložbi zanima je suvremeno promišljanje medija grafike. Danas, kada je promišljanje likovnosti ujedno i promišljanje svijeta u kojem se umjetnik nalazi, i svaki grafički otisak je na jednoj razini ništa drugo, doli slika sagledavanja sebe u tom svijetu. Znamo da autori ponekad načine tek jedan otisak, a ponekad je broj otisaka gotovo neograničen. Znamo i to, da svaki grafičar mora učiniti puno predradnji da bi otisak ugledao svjetlo dana, ali znamo i to, da ne bi to smio učiniti zbog očekivanih *apoteoza* i *zaslužene* titule virtuoznog majstora grafike. Skeptičan sam oko pitanja virtuoznosti. Mnoštvo je kazališnih kritičara Kvrđića i Margitiću nazvalo virtuoizima. Što to uopće znači? Jesu li njih dvoje svaki put bili jednako zadovoljni? Baš svakom predstavom?

(Aplauz)

E, pa u grafici nema aplauza. Barem ne takve vrste. To su konkretne stvari koje imaju svoje ime i prezime, koliko ih god bilo naoko *istih*. Grafika ima u sebi još uvijek nešto što bi mogli nazvati ritualnim, nešto što u tišini oživljuje duh umjetnika. Grafika je poput očekivane smrti - na kraju uvijek ispadne iznenađujuća. I tako svaki otisak. Umjetnica Ana Petrović jednoličnim potezima flomastera intenzivnih boja (crvena, plava, zelena, narančasta, ružičasta) prekriva površinu papira i prekriva ju matricom s izrezanim slovima FADE (eng. „fade=izbljediti, nestati). Matrica u Aninom slučaju djeluje kao djelomični pokrivač čijoj prošupljenosti možemo zahvaliti *suncotisak* čije će djelovanje neumitno izbljediti površinu prekrivenom bojom. Umjetnica nam poručuje da sve te boje života koje sunce kao izvor života i svjetlosti (a boja je svjetlost!) daje, ono na kraju te iste boje uzima natrag. U tom se smislu Anin video dobro nadovezuje, pa tako sunčeva cikličnost davanja i oduzimanja doista i jest uvijek SADA, tj. bezvremena je. *“Što se događa kada umrem, hoću reći, kad ovaj organizam umre?” Tonyjev je odgovor bio munjevit. “Carlose, ‘ja’ ne postoji. Nitko ne umire. Smrt kao takva ne postoji”.* Stanislav Marijanović u svojoj grafičko-pjesničkoj mapi „Ljetni suncostaj“ se također referira na Sunce, točnije na specifičnost njegovog položaja u određenom vremenu u godini. Katerina Koskina će Marijanovićevo referiranje na Sunce (citirajući Gilberta Lascaulta) nazvati *odjekom krikova koje urla pjesnik. Pjesnik koji urla* u ovom slučaju je glasoviti grčki pjesnik Jorgos Seferis, dobitnik Nobelove nagrade za književnost 1963. godine. Otisnuto u dubokom tisku Marijanovićevo Sunce prži unutarnji prostor biča stvarajući organske oblike koji su stalna mijena. Suncu se približiti ne može nitko, no zato ono može ostaviti svoje *otiske* nama. Ima li ljudski život svoj vlastiti solisticij? Poput *pitagorejaca* Dajana Prekodravac se pita, može li se preko brojeva i njihovih harmonijskih odnosa naslutiti savršeno uređeni kozmos? Fragmentarnost Dajaninih *fraktala* u tehnici linoreza uz zopratni video razbija kontinuitet vizualnog. V. Kandinski u svojim kasnijim apstrakcijama je došao do zaključka: kontinuitet diskontinuiteta je jedino što postoji. Može li se to promijeniti? kao da se pita autorica. Simboliku cikličnosti kozmičke evolucije umiranja i ponovnog rađanja povezujemo sa stabilima i razlitalim krošnjama. No, primjećujemo da su krošnje Marija Čaušića, bilo u linorezu na prozirnici kao i u njegovom videu “Lost frame” gole, bez lišća, a ako je točna ona Kleeva analogija u kojoj on tvrdi: *„Kao što se lišće na stablima širi na sve strane u vremenu i prostoru, isto se zbiva i s djelom“* ne bi li bilo logično pomisliti (budući da Čaušićeve krošnje nemaju lišća) da umjetnik sa određenom skepsom gleda na vlastitu umjetničku ostavštinu. Kako god to paradoksalno zvučalo - možda je kod Čaušića sumnja u umjetnost obrnuto proporcionalna vjeri u život sam? Carsten Hoeller bi rekao: *“Sumnja je divna!”* U „vlastitu veličinu“ očigledno „sumnja“ i Rene Grgić-Đaković izrađujući u maniri velikih baroknih majstora vlastiti autoportret. Veliki majstori raskrinkavanja vlastite slabosti i svega onog ljudskog su znali da je idealiziranje bijeg od stvarnosti. Iako umjetnik tvrdi da odaje počast Rembrandtu još je više odaje Fransu Halsu. Sumnja se nastavlja i u radu Domagoja Šokičića koji se pita - je li kretanje nužno? Koristeći polikromnu akvatintu umjetnik u donekle (zbog odsustva spektra duginih boja) *orfističkoj* maniri stvara koncentrične tvorevine koji svojim oblicima i bojama istovremeno sugeriraju pokrenutost i statičnost čime umjetnikov *imago* zadobiva melankoličan karakter. Tamara Mešćić koristi jednu matricu u različitim grafičkim tehnikama. Kružni su otisci naravno svi različiti. Krug će uvijek biti slika savršenosti ali kod Tamare Mešćić zavirimo li malo dublje unutar krugova u *talog* otisnutog prostora pronaći ćemo nazubljene oblike i snažne tonske kontraste. U kanalizaciji kao simboličkom dnu duše Tamarina duhovnost je *duhovnost odazdo* i kao da nam poručuje - moramo sići u dubinu da bismo otkrili novo vrelo za živo! Marija Škrobo je još jedna umjetnica fascinirana oblikom kruga koji je u njenom slučaju ishodišni element jedne beskonačne (i to *isheklane* strukture). Marija Škrobo svojim grafikama potvrđuje ono što govori, a to je da treba biti dosljedan jednoj ideji, i od nje odustati tek kad se više nema što reći. Umjetnica je vjerojatno svjesna (ako nije bit će!) težine puta koji je odabrala. Je li ta mreža linija satkana od nepravilnih rombova koji se koncentrično i nezustavljivo šire prostorom, njen osobni *meandar*? (kao što je Knifer imao svoj!) Vrijeme će pokazati. Mistiku prostora u svojim grafikama istražuje i Krunoslav Dundović. Atmosferu koju nam Dundović nudi u tehnici akvatinte asocira na stare vrpce nekih nepoznatih animiranih filmova. Poznajemo li mistiku jedino posrednički ili je ona još uvijek moguća i neposredno? Mario Matoković koristi tradicionalne grafičke tehnike na način koji bi mogli nazvati *action etching* a njega *akcijskim grafičarem*. Analogije s historijskim apstraktnim ekspresionizmom se lako mogu pronaći, jer ako se igdje umjetnik ima pravo nadati neočekivanostima koje će postati potencije za novu aktualnost, to je upravo u svijetu grafičke *mlje*. Na grafikama Lane Ključarić uočavamo *uvjerljivu samodostatnost apstraktnih prostora* (R.Hughes) čije ćemo postojanje prihvatiti kao ono

koje je paralelno našoj stvarnosti i koje je na samoj granici metamorfoze u pejzaž. Marko Živković ostaje vjeran svojim nedefiniranim sfumatoznim prostorima o kojima se ne može pisati na pravi način ne poznajete li umjetnika i njegove misli, strepnje i propitkivanja. Sam autor je jedan od rijetkih na hrvatskoj sceni koji se na autentičan način može baviti zaboravljenim sakralnim temama. Svjesno ili ne, Živković je (po mom subjektivnom sudu!) u ovoj grafici prikazao jedan od neobičnijih prikaza Uskrsnuća, bez uobičajene ikonografije. Kristov pogled iz grobnice prema vratima postaje gledateljevim pogledom.

Varijacije tonovima nema niti u tragovima u slijepom otisku Josipa Kaniže. Umjetnik poseže za krajnjom redukcijom svodeći otisak na bjelinu i krajnje suptilno isticanje oblika trokuta. Duh rane avangarde lebdi nad radom Josipa Kaniže, pa ipak otiskujući svoju bijelu geometriju umjetnik se suprostavlja suprematističkoj nematerijalnosti trećom dimenzijom. Istina, ona nije naglašena ali je po stupnju plastičnosti to ipak svojevrstni *reljef* čime *materijalizam* u Kanižinom radu nije isključen. Tatljin i Maljević su se rijetko slagali oko svojih umjetničkih nauma, no Kaniža ih je u svom radu definitivno *pomirio*. Da geometrija, monokromija i struktura u radu Vladimira Freliha nikad neće biti ono što bi većina očekivala - bilo je za očekivati. Crveni i žuti kvadratni monokromi u ofsetnom tisku. Već iz neobičnog naslova „*Skrovište za žohare*“ dalo bi se zaključiti da kvadrati i nisu u potpunosti kvadrati. U donjem dijelu i crvenog i žutog kvadrata nalazi se rupa, prolaz. Inače, monokromiju se definira kao najveću moguću redukciju u plošnom oblikovanju, kao nešto iza čega nema dalje. Yves Klein je za svoje monokrome tvrdio da su čisti osjećaj duše. Objekti i situacije koje ne trebaju riječi i objašnjavanja. Frelih ipak ide dalje i ostavlja rupu. Rupu za *žohare*? Tko su ti *žohari*? *Žohari* su u stvari ista ona publika koja je s nerazumijevanjem slušala J.Beuyasa dok je objašnjavao slike mrtvom zecu. Znamo li da su *žohari* štetočine i štoviše prijenosnici bolesti, postavlja se pitanje - zbog čega im ostaviti rupu? Svijetla crvena boja je muška, neizmjerne snage stimulativna i potiče na djelovanje; žuta boja je boja *bogova* i ona koja uvijek prelazi okvire. Poput *tebanske Sfinge* autor ispred ulaza/rupe postavlja pitanja koja ne trpe netočan odgovor.

Kad smo već kod čudnih bića, Valentina Grubačević grafičku pretvara u 3D objekte. Otiskujući bakropis na tkanini koju kasnije pretvara u meke skulpture, Valentina medij grafičke podiže na novu razinu grafička koja se smije i taktilno doživljavati. Tekstura bakropisa je dobila novo tijelo. Uostalom, ovdje govorimo o skulpturama, ili bolje reći o *grafo-skulpturama* od kojih nas neke podsjećaju na bića koja žive u najvećim dubinama pa prema tome respekt koji osjećamo prema bićima koja postoje, ali se odnosimo prema njima kao da ne postoje. Nešto slično se događa u našem odnosu prema stvarnim mikroskopskim slikama.

Domagoj Sušac ide korak dalje pa od matrica stvara trodimenzionalnu instalaciju *Metrix* načinjenu od 18 cinkografskih matrica koje su složene u „kulu karata“. Matrice koje su očigledno nekad služile u propagandne svrhe budući da na njima prevladava lik Josipa Broza Tita uz neke druge „velikane“ sad su postavljene u jednoj dinamičnoj ravnoteži. Svaki čas je moguće rušenje. Amerikanci su imali svoje ikone: Elvisa i Marilyn, a mi smo imali Tita i neke druge likove. Medijski stereotipovi na Zapadu i socrealistički društveni stereotipovi imaju zajednički nazivnik: zaglupljivanje masa. U filmu *Matrix*, predvođeni svjesni dio stanovništva, Neo Anderson pobjeđuje agenta Smitha i njegove *copy paste* verzije. Domagoj Sušac dokazuje da *Matrix* još uvijek postoji premda u tovom tranzicijskom prostoru mnogi žale što nisu popili onu drugu pilulu od koje bi sve zaboravili. Vesna Gašparić se bavi prenošenjem prethodno fotografiranih prostora u grafički medij koristeći klasične tehnike dubokog tiska (bakropis i suhu iglu). Romantičarska opijenost ruinama i vremenom koje sve neumitno nagrizava opijenost je znana i kao *Memento mori*, a kod Vesne Gašparić zasigurno ta pitanja nisu ostala na žalost za nikad realiziranim kapacitetima opustošenih arhitektonskih, rekli bismo *metoda simulacije* kao u renesansi; pokazujući temu eksplicite i bez nedoumica umjetnik na mala vrata želi ipak reći nešto drugo - prolaznost. Prolaznost je tema imanentna organskim oblicima, a motiv drugog rada u digitalnom tisku upravo kao da daje odgovor na pitanje koje umjetnica postavlja u prvom radu: „Mogu li ova nekada važna mjesta ili forme nastaviti svoje postojanje i preživjeti rascjep u vremenskom kontinuumu?“ „Rad Jelene Kovačević su predmeti (telegrami, fotografije) koje umjetnica transformira u zamrznute trenutke svoje osobne povijesti. Sjećanja žive u ljudima i kad ljudi nestanu, nestaju i sjećanja. Ta je spoznaja neminovna napose kako kažu da se svakih sedam godina u čovjeku izmjeni svaka stanica od koje je sazdan, pa upitat ćemo se - koga ili čega se mi uopće sjećamo? Digitalni print na platnu Ines Matijević Cakić nastavlja započeti dijalog s vlastitom kćerkom, nastojeći vizualizirati odgovore na pitanja koje joj njeno dijete postavlja: Gdje je dinosaur? ili Gdje je tijelo jelena? I kako umjetnica odgovara? Linearizmom konca/niti kao da vlastito dijete želi postupno uvesti u svijet realnog, puštajući ju da u procesu odrastanja ona sam dovrši odgovore na svoja pitanja.

Sudeći po poetički prikazanog kao i na predstavi „*Stilske vježbe*“ bez obzira na koncept, tekst i scenarij, najvažniji je izvedbeni proces koji nikad nije isti jer na koncu nikad ništa nije isto.

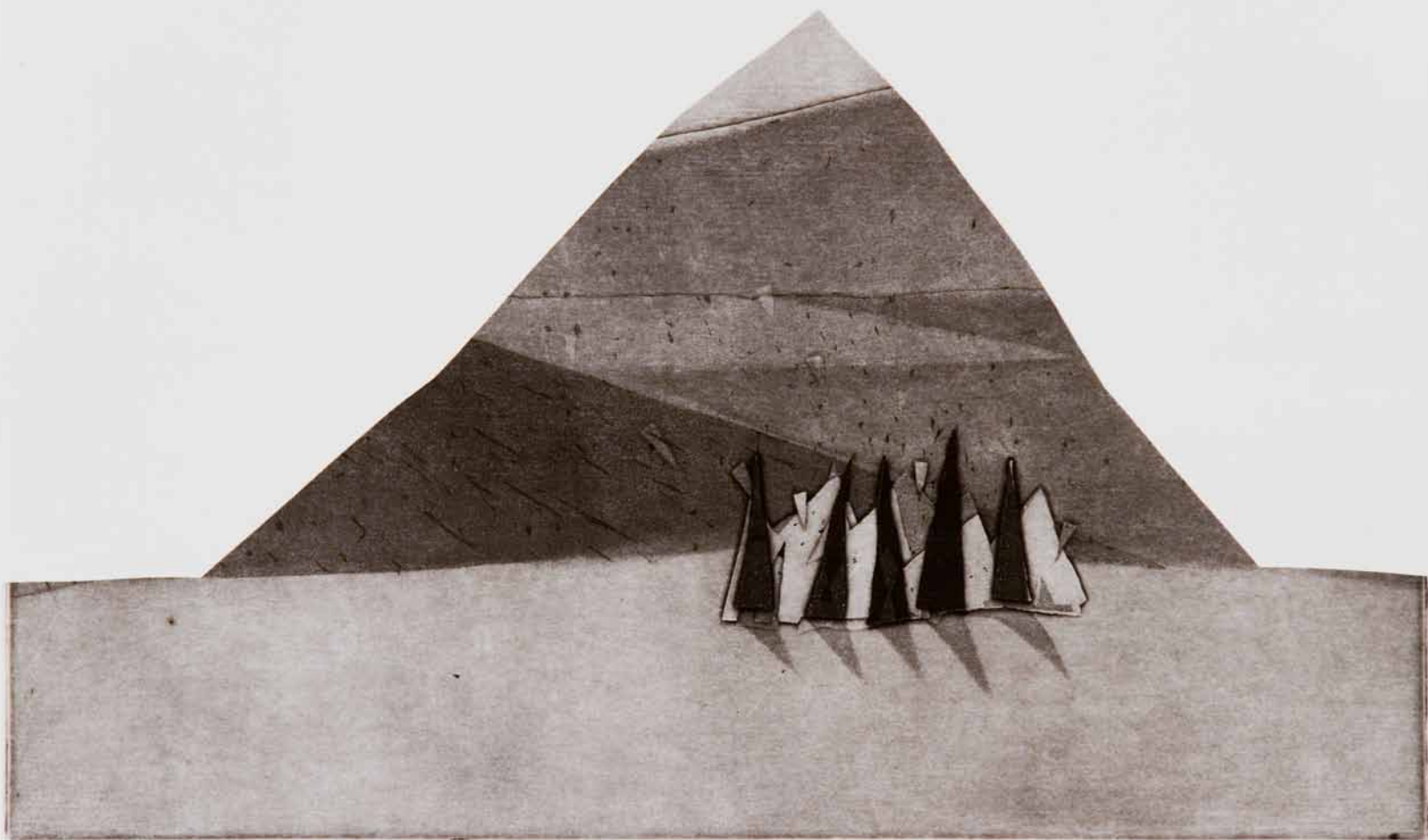
Dovršeno u 00:4:33

Zlatko Kozina

ČAUŠIĆ MARIO

Lost frame, video, aquatinta, video 2min, grafika 50x50 cm, video 2006, grafika 2009
Bez naziva, linorez na prozirnici, 150x168cm, 2011

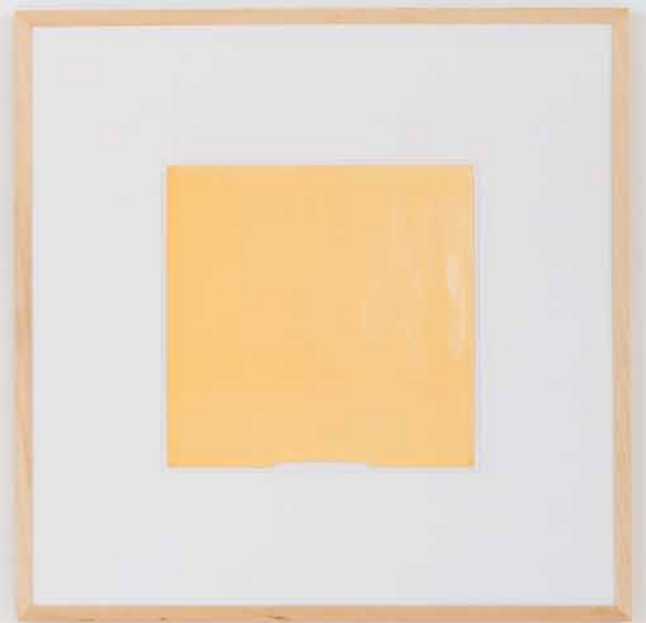
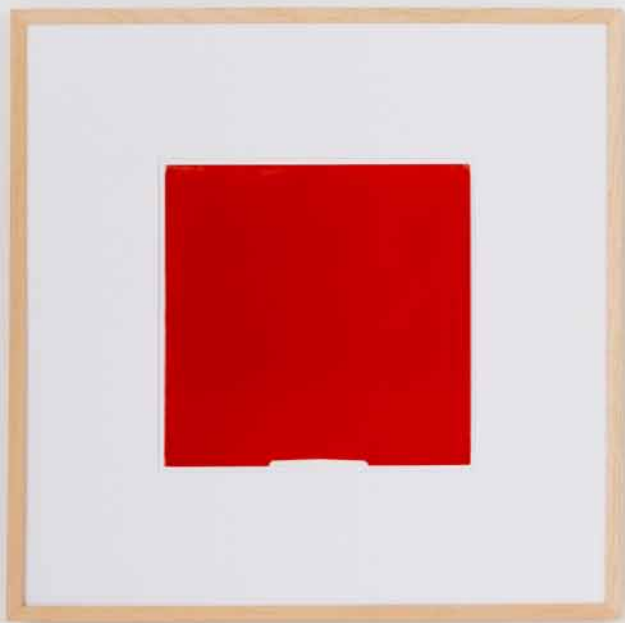
(Stylos, Krunoslav (za plakat))

DUNDOVIĆ KRUNOSLAV

Odjek dalekog vremena, otvoreno jetkanje, akvatinta, slijepi tisak, 22X33,5cm, 2014

Mistična vizija, otvoreno jetkanje, akvatinta, suhaigla, 22X33,5cm, 2014

Neraskidivo jedinstvo, akvatinta, suha igla, 33,5X22cm, 2014

FRELIH VLADIMIR
Skrovište za žohare, offset, 2x 50x50cm, 2013

GAŠPARIĆ VESNA

Identitet prostora-antropologija prostora i njegovo poimanje, bakropis, suha igla, 10 otisaka 18x13cm, knjiga, 2013

4/1/17

René Grčić-Đaković 2009

GRGIĆ-ĐAKOVIĆ RENE
Autoportret, bakropis, 5,5x4,5cm, 2008

GRUBAČEVIĆ VALENTINA

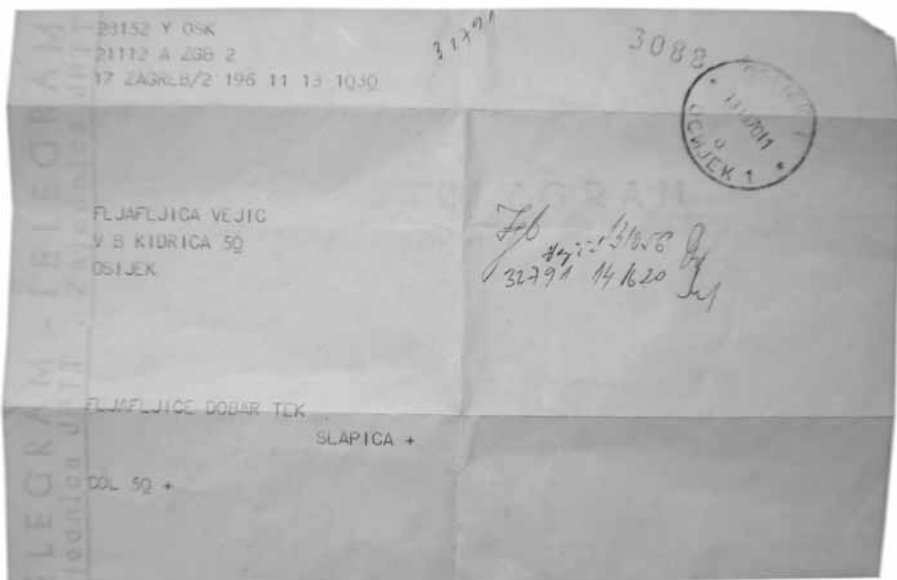
Tri bića, bakropis na tkanini (taktalna soft skulptura), dimenzije promjenjive, 2014

KANIŽA JOSIP
A3, slijepi tisak, 29x42 cm, 2013

KLJUČARIĆ LANA
Bez naziva, akvatinta, 61x48,5cm, 2005

KOVAČEVIĆ JELENA
Telegram, digitalni tisak
(mapa i 22 papira A3 dimenzije), 2014

MARIJANOVIĆ STANISLAV

J.S. 6., suha akvatinta, 25x20 cm, 2003

Šesta od 10 grafika iz grafičko-pjesničke mape Ljetni suncostaj.

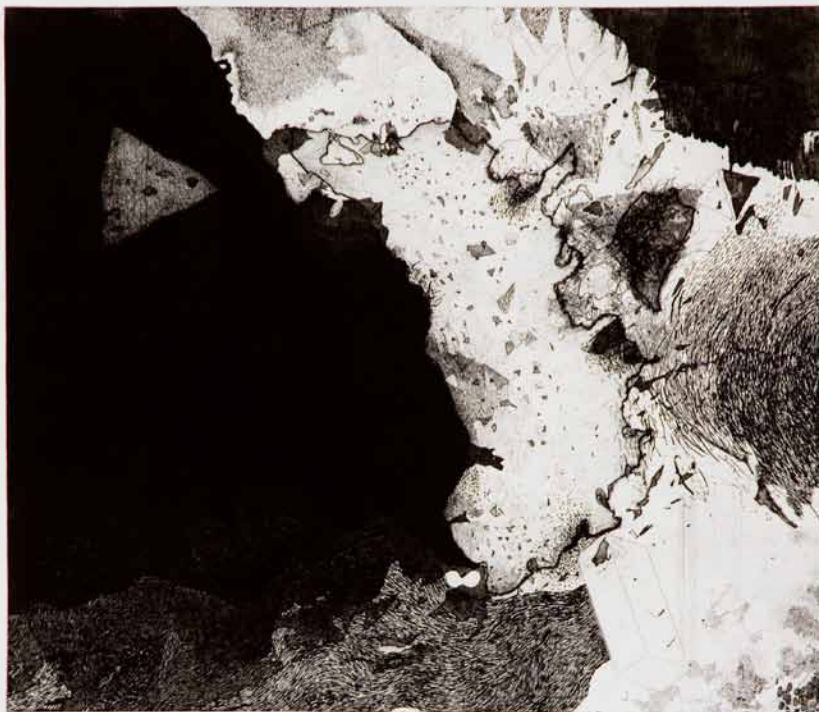
Mapa, tiskana u 40 numeriranih, 5 autorskih i 5 posebnih primjeraka nenamijenjenih prodaji, autorska je naklada Stanislava Marijanovića. Sadrži 10 grafika u dubokom tisku (suha akvatinta) te 14 pjesama Jorgosa Seferisa pod nazivom Ljetni suncostaj, treći dio pjesničkog ciklusa Tri tajne pjesme. Pjesme, kao i svi tekstovi, na grčkom, engleskom, francuskom i hrvatskom jeziku, tiskani su na 160-gramskom, a grafike na 250-gramskom Vélin d'Arche papiru. Grafike je otisnuo i mapu opremio autor u Solumu 2004. godine.

MATIJEVIĆ CAKIĆ INES

Gdje je dinosaur?, Kombinirana tehnika (digitalni print na platnu, sašiveni crtež koncem), 100x140 cm, 2011

Gdje je tijelo jelena? Kombinirana tehnika (digitalni print na platnu, sašiveni crtež koncem), 100x140 cm, 2011

MATOKOVIĆ MARIO

Bez naziva, kombinirana tehnika (duboki tisak), 100x70cm, 2014

Bez naziva, kombinirana tehnika (duboki tisak), 100x70 cm, 2014

Bez naziva, kombinirana tehnika (duboki tisak), 100x70 cm, 2014

MEŠČIĆ TAMARA

002 a/b, linogravura/linorez, 5 kom 25x35 cm, 2014

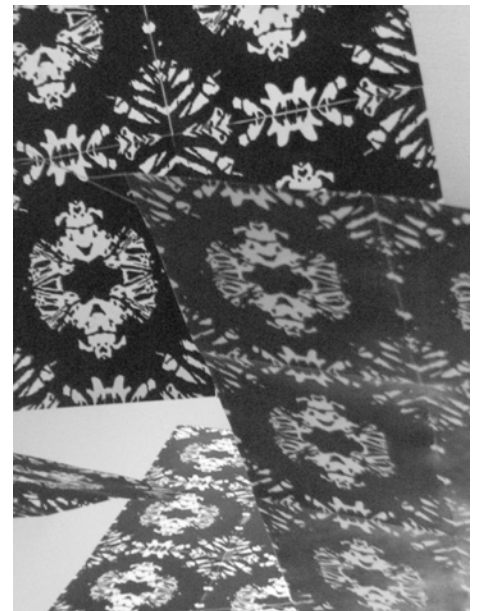
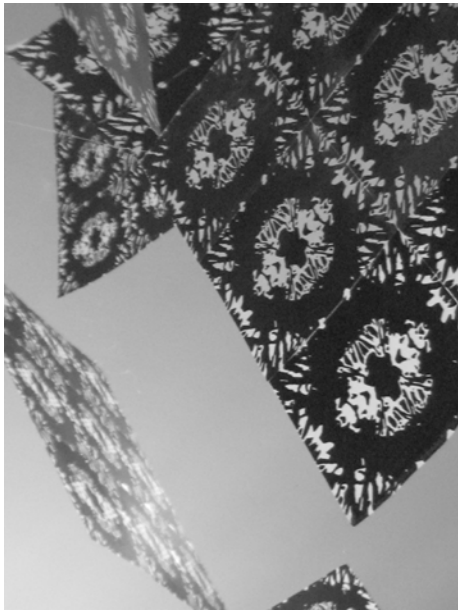

PETROVIĆ ANA

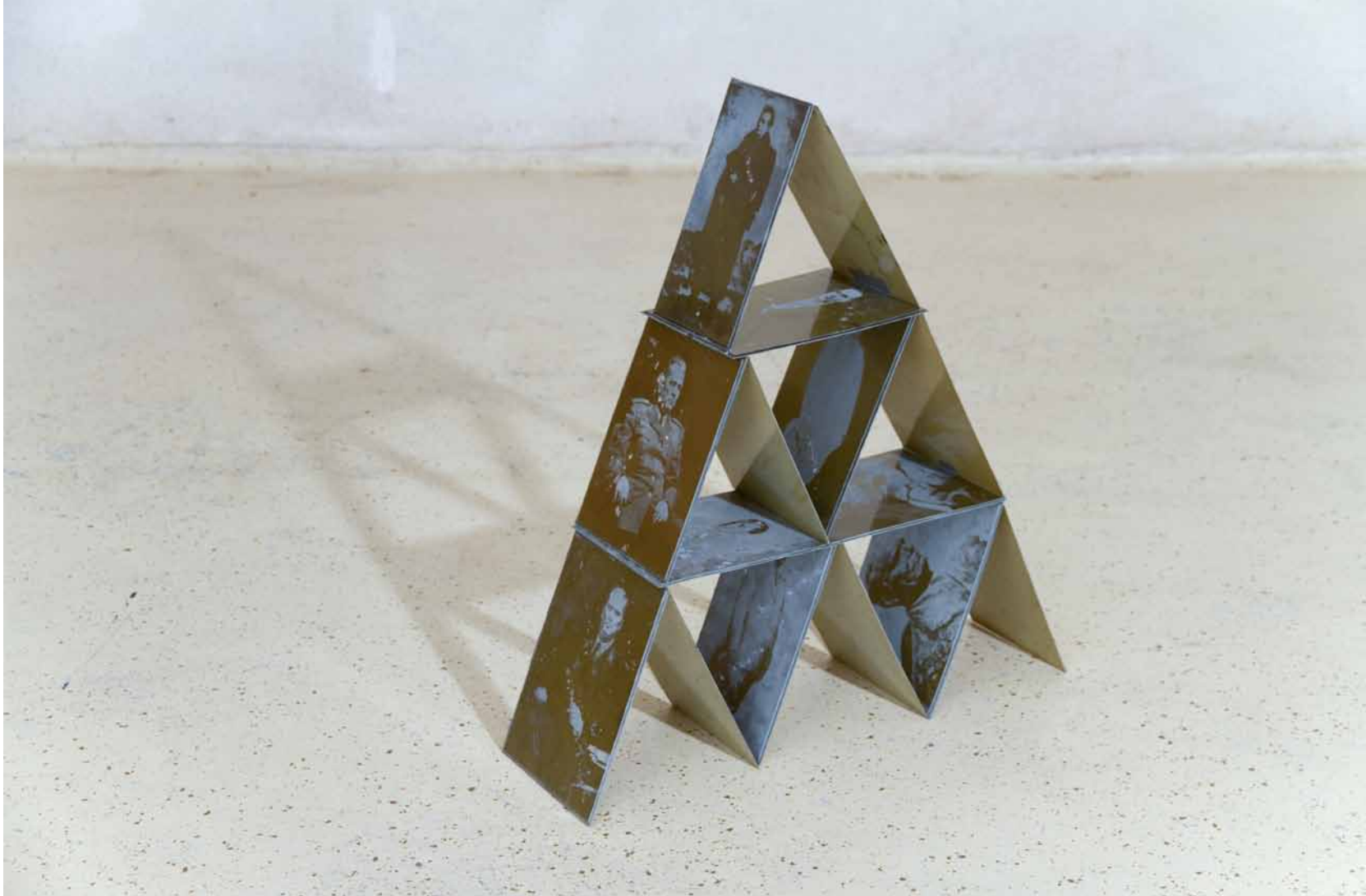
U nestajanju, flomaster na papiru (5 kom), 30x40cm, 2013

Jedna sekunda, HD, 10 min. u loopu, bez boje, bez zvuka, 2014

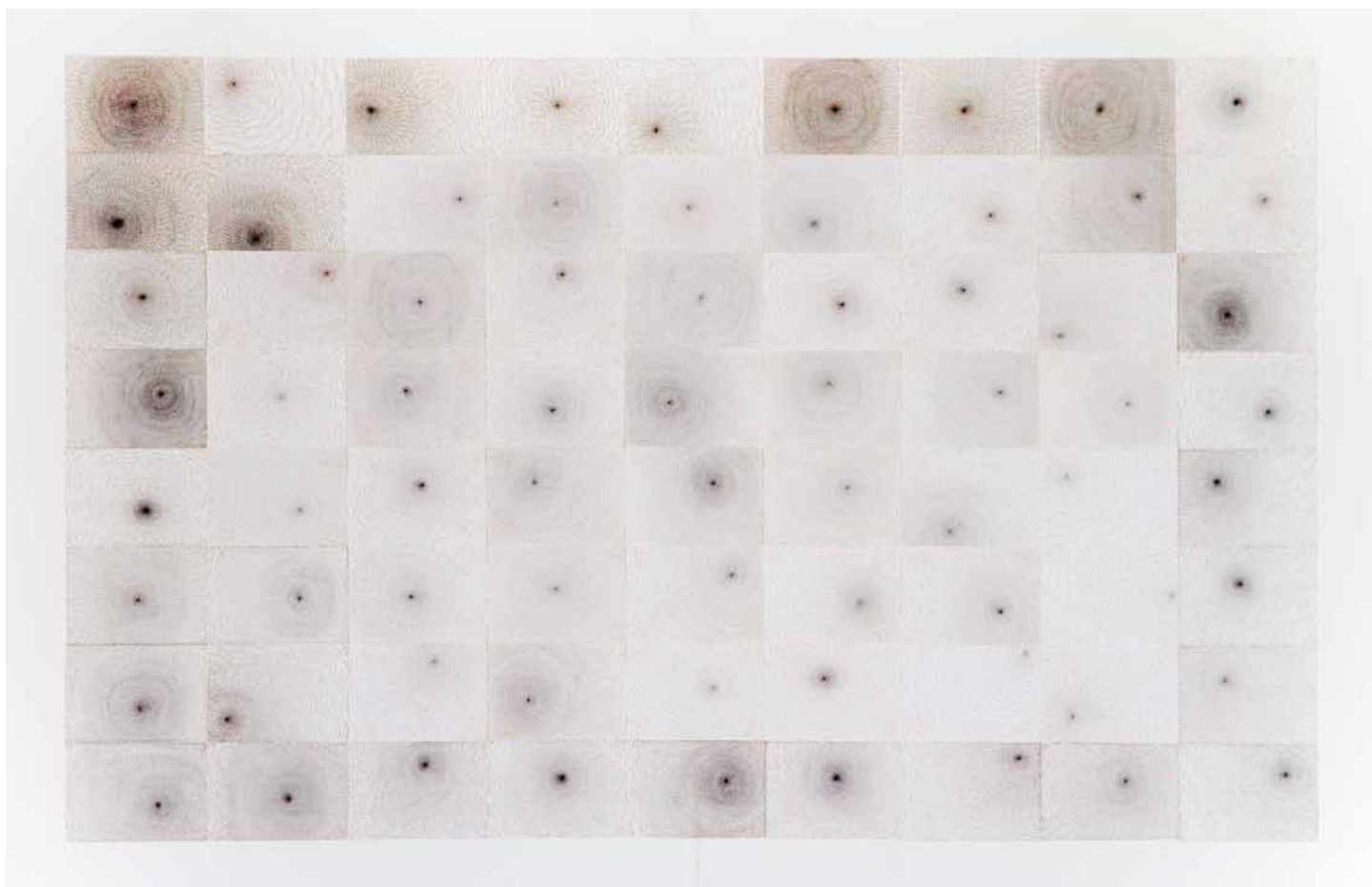
PREKODRAVAC DAJANA

Harmonija kozmičkog prostora, prostorna instalacija - 81 otisak na prozirnici, linorez, video 4min 17sec, 2011

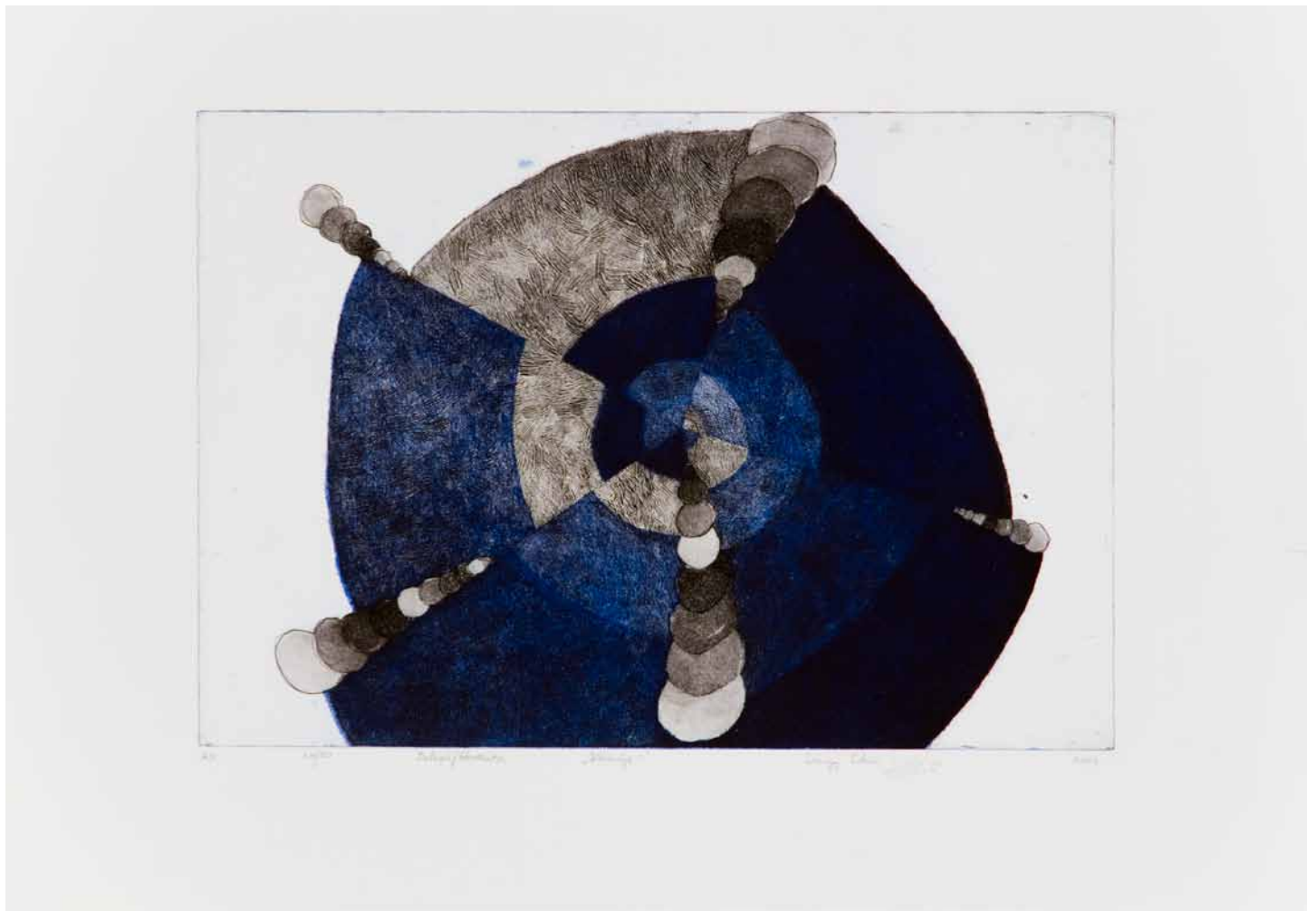
SUŠAC DOMAGOJ

Matrix, 18 cinkografskih matrica, 64x60x18 cm, 2013

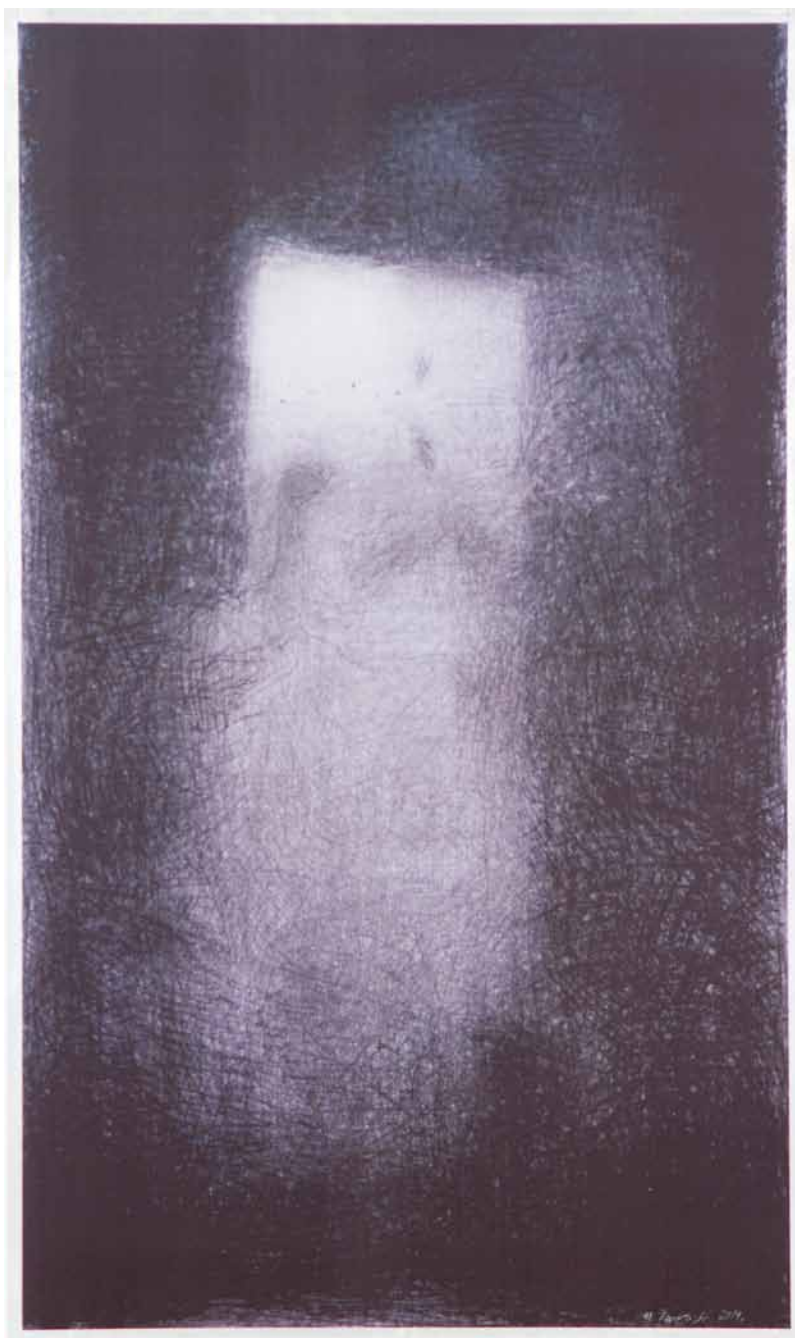

ŠKROBO MARIJA

Bez naziva, rapidograf na papiru, dimenzije promjenjive, 2013/2014

ŠOKIČIĆ DOMAGOJ
Kretanje, bakropis/akvatinta, 70x100 cm, 2012

ŽIVKOVIĆ MARKO

Hescihia 5, digitalni print na offset ploči, 99x58 cm, 2014

Hescihia 6, digitalni print na offset ploči, 99x58 cm, 2014

ново lice grafike

HDLU Osijek

Galerija Kazamat, Jagićeva 2

Ožujak/travanj 2014.

Nakladnik: Hrvatsko društvo likovnih umjetnika Osijek

Urednik: Dražen Budimir

Likovni postav: Dražen Budimir

Autor teksta: Zlatko Kozina

Fotografije: Ana Petrović i autori

Tehnički postav: HDLU Osijek

Grafičko oblikovanje: Davorin Palijan

Tisak: Grafika d.o.o. Osijek

Naklada: 300

Izložba je realizirana sredstvima Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Grada Osijeka

